

Druhé obdobie rímskeho cisárstva –Dominát

/Neskorá Antika

Charakteristickým rysom bola **absolutistická vláda cisára**, ktorého výlučné postavenie odzrkadľuje aj titulatúra „**dominus et deus**“ (pán a boh). Názov vyjadruje to, že cisár sa stáva neobmedzeným vládcom nadvšetkými obyvateľmi ríše. Moc cisára už neobmedzovala žiadna inštitúcia, ani senát.

Absolutistická monarchia inšpirovaná politickým systémom Orientu, s centralizovanou mocou zákonodarnou, súdnou i vojenskou, bola východiskom zo stavu anarchie a pokusom o riešenie všeobecnej krízy predchádzajúceho obdobia. Jej vznik sa spája s menom cisára **Diokletiana**.

Gaius Aurelius Valerius Diocletianus Augustus (284-305)

Pôvodca prvých **reforiem**

Obliekal sa do orient. šiat, nosil perleňový diadém a vystupoval ako deus(boh)

- **Reforma organizácie štátu**

- úplne **vylúčil moc senátu**

- vojenská správa oddelená od civilnej, veľké légie rozdelené na menšie, aby sa velitelia nedali vyhlásiť za cisárov

- ríšu rozdelil na **4 prefektúry, 12 diecéz** a viac než stovku **provincií**

- úradníci-civilná moc

Administratívne rozdelenie : V každej časti vládol 1 „augustus“ a každý augustus mal „cézara“ (spoluvládcu a nástupcu. Toto sa nazýva aj vláda 4 = **tetrarchia** **Východ Diocletian v Nikomédii + Caesar Gallerius v Sirmiume Západ Maximianus v Mediolanuse + Caesar Constantius v Augusta Treverorum**

Rím prestal byť sídelným mestom, ostal však hl. mestom

- **Ekonomická reformy**

- devalvácia meny- zníženie váhy mince, nové mince- solidy

- vyberanie daní

- pevné ceny výrobkov

„Krvavé edikty“

Prenasledoval kresťanstvo, zrúcal všetko bohoslužobné, zbavoval ich osobnej slobody, mučením ich nútili vzdať sa svojej viery, nariaďoval uctievanie štátnych bohov a obetovať im alebo zomrieť, popravy kresťanov vykonávali hromadne (niekde 10 až 100 kresťanov denne)

V celku však môžeme **Diokleciánovu vládu** z hľadiska upevnenia vojenskej sily a hospodárstva hodnotiť za **veľmi prospešnú** pre Rímsku ríšu. Ani samotné prenasledovanie kresťanov nebolo zavedené z akejsi Diokleciánovej nenávisti voči nim a ich Bohu. Prenasledovanie malo čisto politický rozmer – kresťania totiž nerešpektovali mnohé cisárske nariadenia a všeobecne boli považovaní za buričov a protištátne živly, ktorých sa musel Dioklecián zbaviť ak chcel, aby sa jeho reformy ujali.

305 sa vzdal vlády a žil ďalej v Splite v obrovskom paláci.

Konštantín Veľký

- Občiansku vojnu o budúceho nástupcu Rímskej ríše vyhral Konštantín 1., ktorý aj **završil tvorbu Diocletianových reforiem**. Od r.321 vládol ako **jediný cisár**.
- 330 vybudoval 2.hl. mesto- **Konštantinopol** (výhodná poloha medzi Aziou a Eu.)
- uzákonil dedičné pripútanie kolónov k pôde
- daň z príjmu, pozemková daň
- vyvraždil svojich príbuzných, najmä svojho nemanželského syna **Crispa** a manželku Faustu
- Povolil kresťanstvo tzv. **Milánskym ediktom 313**, Kresťanstvo- politický nástroj

325- Nikaia zhromaždenie biskupov- prijali zákl. články kresťanstva, **preberali funkcie št. moci**, začalo sa so stavbou veľkých, dnešných tzv. patriarchálnych, bazilik (baz.sv.Petra), pokrstený až na smtelnej posteli,
Kr. podporovali aj Konšt. synovia a nástupcovia

Nastáva vláda **Valentiniána** a posledný pokus **udržať limes romanus** obnovovaním pevností
Po ňom vláda **Gratiana**, ktorý dal odstrániť sochu bohyne víťazstva-Victorie zo senátu-
symbolický **koniec pohanskej doby**.

Theodosius I. Veľký

- Povýšil kresťanstvo a zakázal olympijské hry (prejav pohanstva), **prenasledovanie iných náboženstiev**, náb. vojna na východe
- **Posledný vládca** nad celou ríšou
- Počas jeho vlády povstanie Vizigotov, barbarov na Balkáne a porazili rímske vojsko pri Hadrianopole, pád limes romanus, zmluva s Gótmami o prímieri
- povstali dve grécke mestá, **Solún a Antiochia**, Solúnčania totiž po nezhodách popravili generála miestnej posádky. Theodosius usporiadal preteky a keď sa do štadiónu nahrnul ľud, vojaci každého zabili. Po tomto čine sa proti Theodosiovi postavil Ambrosius hlava vtedajšej cirkvi. Theodosius svoj čin ľutoval a biskup mu odpustil. V Antiochii obyvatelia povstali proti vláde a zničili sochy Theodosia a jeho synov. odňal Antiochiu všetky mestské výsady a ľud z mesta vyhnal. Neskôr ľud povolal späť a mestu vrátil predošlé výsady.
- Pred smrťou (395) definitívne **rozdělil ríšu medzi svojich synov**, obe časti sa už vyvíjali odlišne, preto od roku **395** hovoríme o **Západorímskej a Východorímskej ríši** Vých.- Arcadius, Záp.-Honorius
- 438 zákonník *Codex Theodosianus* pre celé územie

Dôvody rozpadu Rímskej ríše : kríza vojska, oslabenie obchodu, peniaze strácali hodnotu, nárast administratívneho aparátu, nedostatok otrokov, vojenské nájazdy barbarov (Vizigoti, Huni, Vandali, Longobardi)

Stahovanie národov

Najvýraznejším migračným pohybom bolo tzv. veľké stahovanie národov, ktoré prebiehalo medzi 4-7.st. a podieľalo sa na ňom obyvateľstvo bývalej Západorímskej ríše, románsko-grécke obyvateľstvo Východorímskej ríše, rozne kmene Germánov, Slovanov, Keltov, Trákov, Turkotatárov, ugrofínov, baltské, sarmantské, berberské, semitské.

Rím podľahol aj na krátky čas germánskemu kmeňu **Vandalom**.

Veľkým nebezpečenstvom pre RR boli kočovní **Húni (Mongoli, turkotatármi)** ktorí v r.375 zničili gótsku ríšu. Pred Hunmi ustupujúci Goti dali do pohybu viaceré germánske kmene. Rimania hroziace nebezpečenstvo odhadli a napr. v Konštantinopole vybudovali mocné opevnenia s takými múrmi a vežami, že chránili mesto ďalších 1000 rokov. Rozdelili sa na Ostrogotov a Vizigotov. Vizigoti sa usadili od polovice 5.st. v Panónii a pod vedením náčelníka Atilu (bič boží) podnikali lúpežné nájazdy. Na *Katalunských poliach* boli porazení, a hunská ríša sa rozpadla.

Západorímska ríša sa stala obeťou **germ. vpádov**, na jej území vznikali **barbarské kráľovstvá**, bojovala s **Vizigotmi**, ktorý na čas ovládli Rím. Hranica medzi svetom barbarov a Rimanov prestáva existovať.

Zánik Západorímskej ríše

Cisári neboli schopní sa brániť proti germánom, dôvodom boli rímske vojská obsahujúce mnoho germánov, ktorí nechceli bojovať proti svojim. 476 na trone mladučký **Romulus Augustus**/lus, ktorý bol však po krátkom čase zosadení germánskym vodcom Odoakarom ktorí slúžil ZRR. Ten zabil Romulovho otca a symboly cisárskej moci poslal do Konštantínopola. Sám sa vyhlásil za vládcu Itálie a za kráľa germ.kmeňov. Rok **476** sa pokladá za definitívny koniec Západorímskej ríše a zároveň označuje koniec staroveku a začiatok stredoveku.

*Vývoj **Východorímskej ríše** plynulo vyústil do zrodu Byzantskej ríše, ktorá sa zas stala určujúcim činiteľom stredovekého vývoja tejto časti Európy. Bojovala s Ostrogotmi, ktorý zvíťazili pri Adrianopole, zahynul tam rímsky cisár Valens .*

V 1.pol. 6.st. sa jej podarilo obsadiť veľkú časť bývalej YRR. Po dlhom a komplikovanom vývoji zanika r. 1453 po dobytí Konštantinopolu Osmanmi. Tento rok sa niekedy považuje za koniec stredoveku.